

Het Museum

Het Strackémuseum was eigenlijk een complex van gebouwen, tussen 1897 en 1903 in de duinen te Mariakerke opgetrokken, en bevatte o.m. het eigenlijk museum, een villa en twee wachthuisjes. Volgens een stafkaart van 1910 lag het ca. 250 m westelijk van de Dorpsstraat, bij een halte van de elektrische tram. Met zijn park en zijn serres strekte het zich uit ongeveer tot de huidige De Smitlaan.

Het museumgebouw werd het eerst opgericht en wel in 1897. Uit de autobiografie van A. Stracké weten we dat koning Leopold II, nog vóór het publiek toegelaten was, op 7 juli 1897 de natuurhistorische verzameling bezocht. Op een Duitse prentkaart (wellicht nog van vóór 1900 en bij dit artikel afgedrukt), heel waarschijnlijk door A.S. zelf verspreid, met als opschrift "Musée Stracké und dessen Parkanlagen", zien we van uit het westen, het alleenstaand gebouw, nog zonder zadeldak. Op de voorgrond links een afsluiting op een berm; beneden aan de glooiing, rechts, de bloemparken doorsneden door wandelpaden, rechts de grote serre. In de achtergrond, rechts, de kerk van Mariakerke, de pastorie en enkele huizen in de Dorpsstraat.

Op 29.11.1900 berichtte Le Carillon dat bij het Museum, aan weerszijden van de ingang, een wachthuisje zou gebouwd worden. Dat van rechts zou ten dienste staan van de tramreizigers, dat van links zou ingericht worden als hulppostje bij ongevallen. Verder meldde het blad dat vóór het museum een bijgebouw zou aansluiten waarin een prachtige verzameling Kongolese wapens en gereedschappen zou ondergebracht worden. Een Oostends Tervuren in het klein.

In juli 1901 waren de wachthuisjes gereed. Le Carillon noteert (26.07.1901) dat het ene diende voor E.H.B.O. maar ook als ... reparatiecentrum voor fietsen en auto's (een rudimentaire garage dus!). Het andere was, zoals vermeld, een wachtzaaltje voor tramreizigers.

Aan de dynamische Stracké werden nog meer plannen toegeschreven. Zo nam Le Carillon van 24.01.1901 een bericht over uit "Le Petit Bleu" (een Brusselse krant) volgens hetwelk A.S. in Mariakerke een groot gebouw zou optrekken dat o.m. een rusthuis "voor officieren en agenten uit Kongo zou bevatten". En op 6.02.1902 had Le Carillon "uit goede bron" vernomen "dat de heer Stracké in zijn domein een loods zou bouwen voor een reddingsboot waarvoor bestendig een bemanning ter beschikking zou staan". Van die reddingsdienst is echter niets in huis gekomen.

Geground daarentegen was het bericht dat Le Carillon op 17.03.1903 verspreidde : "Bij het museum van A. Stracké wordt sinds enkele maanden een elegant hotel gebouwd. Als de mooie constructie af is, brengen wij verslag uit. De heer A. Stracké die dagelijks het werk controleert, zal ons later het programma van het inwijdingsfeest meedelen". Dat programma heb ik echter nergens in het blad aangetroffen.

Dat bovengenoemd "bijgebouw" was dus de villa van Stracké geworden, vermoedelijk voltooid in juni 1903. Want in zijn nummer van 6-7 juni 1903 brengt Le Carillon groot nieuws : "Vrijdag 5 juni 1903 hebben Prins Albert en Prinses Elisabeth het museum van A. Stracké bezocht. Deze heeft er een feestje van gemaakt. Museum en park waren met vlaggen, wimpels en schildjes versierd. De fanfare van Mariakerke - waarvan A.S. erepresident is - blies er de stemming in en de leerlingen van de gemeenteschool (in de Raversijdestraat) zwaaiden met Belgische en Kongolese vlaggetjes. Voor de orde zorgde de wijkpolitie van Mariakerke : een brigadier en vier agenten.

Een gelukkige A.S. heeft zijn hoge gasten rondgeleid en ze daarna thee aangeboden. Prins Albert heeft de heer Stracké bedankt en meester Vandenabeele gefeliciteerd voor de prestatie van zijn jongens".

Het Strackémuseum, waarmee voortaan villa en museum bedoeld zijn, zou nog grote dagen beleven.

Laten we nu even het "hôtel d'un style fort élégant" (Car. 17.03.1903) dat tegen de noordkant van het museum aangebouwd was, van naderbij bekijken. Daar er veel prenten van bestaan kunnen we het ons behoorlijk voorstellen.

Het was een pronkerige willa met drie verdiepingen en een overdaad van versieringen. De symmetrische constructie droeg in het midden van de voorgevel een als toren uitgewerkte erker. Het geheel was uitgevoerd met talrijke boogvensters, balkons en balustrades en bekroond door een piramidevormig dak met terras achter de toren. Het eigenlijk museum drukte zich van achteren tegen de villa aan, als een ruime achterbouw met een verdieping. In het park rondom stonden nog enkele gebouwtjes waaronder een flinke kiosk.

Vóór de villa liep een laag omheiningssmuurtje, waaruit links en rechts vóór de ingang, de twee wachthuisjes uitsprongen. Aan weerszijden van het toegangshek stond een pilaartje waarop uitnodigend "Entrée libre" en boven de sierlijke ingang in grote letters "Musée Stracké".

Vooraleer binnen te gaan en de verzameling te inspecteren vermeld ik twee gebeurtenissen die het prestige van August Stracké in het licht stellen.

Het eerste feit betreft de humanitaire bezieling van de welgestelde hotelhouder. In zijn autobiografie schrijft hij : "En 1904 je remettais officiellement le Lazaret sis à Mariakerke, près de mon museum pourvu de tous les objets nécessaires, tels que : lits complets, civières, bandages etc... à la Croix Rouge". Dat is een beetje misleidend want "près de mon museum" suggereert een afzonderlijk gebouwtje. Welnu hiermee was een van de twee wachthuisjes bedoeld door Le Carillon gesignaleerd (29.11.1900). Dat van rechts, zoals we weten : een wachtzaaltje voor de tranreizigers, bevatte een grote wandkaart van de kust tussen Knokke en Duinkerke. Dat van links zou, zei het Carillon, ingericht worden als een hulppost bij ongevallen (wat het blad al een paar keer had meegedeeld). Dat moet het "lazaret" zijn dat A.S. bedoelt. Het is echter ook mogelijk dat het wegens zijn geringe afmetingen slechts als bergplaats gebruikt werd voor de hulppost die in een gedeelte van het museum was ondergebracht. In een ongeveer eensluidend artikel over het museum vermelden "L'Illustration européenne" (Brussel, jg. 34, nr. 34, 21.08.1904, p. 520-521) en "Het Gezir" (Gent, jg. 9, nr. 34, 20.08.1905, p. 272) alleen het wachtzaaltje voor de reizigers. In elk geval was in de zomer van 1904 een hulppost voor ongevallen aan het museum gehecht. De officiële overhandiging daarvan aan het R.K. van België (waarvan in 1896 een afdeling gesticht was in Oostende) had plaats op zondag 11 september 1904. Voordien hadden een tiental personen er al verzorging genoten. (1)

Ook het verslag dat Le Carillon (13.09.1904) en La Saison d'Ostende (14.09.1904) van de plechtige ingebruikneming geven, rept niet over een wachthuisje en doet dus veronderstellen dat het "lazaret" zich in het museum bevond. Het relaas vat ik hier samen.

HET MUSEUM STRACKE

Een der eerste prentkaarten van het museum (circa 1898)

Een zijzicht met de villa en de muziekkiosk (circa 1900)

Een vooraanzicht met de twee paviljoentjes (circa 1905)

De afgevaardigden van verscheidene R.K.-comités, de dag voordien aangekomen, loeerden in het HÔtel d'Allemagne. Na een "déjeuner dînatoire" (een uitgebreide warme lunch) trok het gezelschap die zondag, geleid door A.S., per tram naar Mariakerke. Daar heerste een ware feeststemming. Voor het museum stond de muziekkapel van het 3de linie-regiment opgesteld en de tuin was fleurig bevlagd. In naam van A.S. schonk de plaatselijke voorzitter van het R.K., dr. Kaisergrüber, na het uitspreken van een rede, het lazaret aan het directiecomité. Het was een modelinrichting met het modernste materieel dat de schenker zelf zou onderhouden, aanvullen en zo nodig verbeteren. De gelukkige A. Stracké werd, met andere leden van het R.K., door prins de Ligne, de nationale voorzitter, gedecoreerd. Daarna volgde een rondgang door de zalen en in de tuin van het museum.

Het banket 's avonds in de feestzaal van het HÔtel d' Allemagne, schitterend versierd met bloemen, zilver en kristal, was wel het hoogtepunt. Dr. Kaisergrüber en A. Stracké namen er weer het woord en een telegram werd gestuurd naar de koning en zelfs naar Henri Dunant (de stichter van het R.K., 1828-1910). Er werd getoost op de milde weldoener, voor wie het een triomfantelijke dag was, en op Mevr. Stracké, "la fée invisible" (die ziek te bad lag).

En de gasten (waaronder Pastor Pype) konden, bij de zachte muziek van een verborgen orkestje zalig genieten van de lekkerste wijn en van een weergaloos menu, de grote hotelhouder waardig, dat ik hier de lezer voorzet tot verontwaardiging wellicht van "nouwelle cuisine"-adepten.

Consommé de gibier
Petites timbales à la C.R.
Turbot d'Ostende, sauce beurre fondu
Pommes de terre mignonnes
Filet de boeuf à la Léopold II
Suprême de volaille à la Princesse
Sorbets au rhum
Petits pois au beurre à la française
Gigot des Ardennes mariné à la chasseur
Perdreux bardés chevalière
Compote
Homards de Norvège, sauce Bagration
Glace à la vanille
Fruits - Fromage
Dessert

Na het banket voorzag het programma nog een concert in de kursaal waar de leden van het R.K. verwelkomd werden door een Brabançonne uitgevoerd door het 130 man sterke orkest gedirigeerd door Leon Rinskopf.

En nu het tweede feit dat de faam van de hotelier uit de Kaaistraat in reliëf plaatste. De goede betrekkingen die A.S. met de koninklijke familie onderhield, golden niet alleen koning Leopold maar ook prins Albert, diens latere opvolger. Zo kreeg A.S. in 1905 de eer zijn somptueuze villa in Mariakerke, die vorstelijk gemeubeld was, ter beschikking te stellen van prins Albert, prinses Elisabeth en hun twee kinderen. De kleine prinsen Leopold en Karel verbleven er van 31 mei tot 4 augustus 1905, hun ouders met onderbrekingen wegens buitenlandse reizen (cf. o.a. Le Carillon van 31.05 en 4.08.1905).

Het verblijf van de jonge prinsen belette niet dat verpleegsters en brankardiers van het R.K. op 12 juni, onder leiding van dr. Kaisergrüber er kwamen oefenen in de tuin van het museum en op het strand (Car. 15.06.1905).

Na de afreis van de prinselijke gasten kwamen op 16 augustus andere leden van de koninklijke familie voor enkele tijd in de villa logeren, nl. graaf en gravin Törring Fettenbach en hun twee kinderen. De gravin was prinses Sophie van Beieren, zuster van prinses Elisabeth (Car. 16.08.1905).

Hier een kleine parenthesis om te illustreren hoe er "geschiedenis gepleegd" wordt. Het feit dat prins Albert met zijn familie in die kostelijke woning van Stracké verbleven heeft, verklaart ongetwijfeld waarom een bepaalde prentkaart van het Stracké-museum het foutieve opschrift draagt : "Villa du Prince Albert".

Gekker zijn de benamingen van de lang verdwenen villa Osterrieth (hoek Northlaan en Zeedijk) waar prinses Marie-José geboren werd op 4 augustus 1906. Die prinselijke residentie heet terecht "Villa Albert-Elisabeth", maar op sommige prentkaarten daarvan staat, onbeholpen klungelend : "Villa Ansterich", roemrijker knoeiend : "Villa Austerlitz" en zelfverzekerd blunderend : "Musée Stracké". Dat laatste waarschijnlijk wegens enige gelijkenis tussen de twee villa's. Tenminste voor een slordige kijker.

Nu is het hoog tijd dat we een kijkje nemen in het museum zelf. Dat doen we hoofdzakelijk aan de hand van het verslag verschenen in L'Echo d'Ostende van 6.10.1898.

Het interieur, zo begint de correspondent, treft door orde, weelde, comfort en goede smaak. Aan de zacht-groene muur, versierd met fraaie Kongolese landschappen, prijkt het portret van Leopold II, de beschermer van onze stad. Ook een koninklijk citaat : "Mijn enig doel is, mijn land te dienen en zijn welvaart te bevorderen" en een kolonialistische boodschap : "Je serais heureux que Bruxelles devient en quelque sorte le quartier général du mouvement colonial". (Hoor Moboetoe grinniken!).

Gelijkvloers, vooraan (vermoedelijk de benedenverdieping van de villa) een Kongolese verzameling : wapens, gereedschappen, muziekinstrumenten en houtsculpturen. Binnen, een mooie bibliotheek met wetenschappelijke documentatie over de tentoongestelde voorwerpen. Daaronder ook skeletten, van zeldzame dieren uit exotische landen, en vreemde houtsoorten. Verder langs de muren een interessante collectie insecten waarvan we de metamorfose in formolpreparaten kunnen nagaan. Een hele reeks kleine en grote Kongolese kevers, vaak op hun geliefkoosde planten voorgesteld, in dozen met een glazen deksel.

Verder, in bonkige kasten, talrijke opgezette dieren. Daaronder : "de mooiste vogels van de wereld". Speciaal op te merken : het oor van een olifant gedood door "the Prince of Wales". Een jonge leeuw. Een familie patrijzen. Paradijsvogels met hun schitterende veren. Een partij sponsen en zeeplanten. Een prachtige verzameling vlinders, verrukkelijk van vormen en kleur. Enorme afschuwelijke spinnen met lange harige poten en grote starende ogen. In een hoekje, een Kongolees dorp aan een meer, met prauw en typische fauna.

Op de eerste verdieping. Benevens een Japanse monsterkrab, elegante schelpen met gracieuze windingen. Voorts ertsen en warmersoorten. In het midden van de zaal de maquette van het oesterpark van Stichert-Stracké (aangelegd in 1887).

Oeuvre éducatrice et civilisatrice" besluit onze bezoeker enthousiast. We hebben het te danken aan het geduld en de milddadigheid van A. Stracké "homme aimable entre tous".

De boeiende verzameling werd geleidelijk uitgebreid. Op sommige prentkaarten van het museum zien we ook, naast moeilijk te identificeren wezens, een opgezette bruine beer, een rendier, een reuzenschildpad en een zaagvis. Het hierboven geciteerde nummer van "Het Gezin" vermeldt bovendien : kruipdieren, slangen en een speerwalvis waarmee wel een narwal zal bedoeld zijn.

Op 23.07.1899 berichtte L'Echo d'Ostende : "le musée...reçoit chaque jour un grand nombre de visiteurs étrangers...". Dat klinkt vriendelijk-positief maar suggereert toch geen stormloop waaraan de aangehaalde nummers van "L'Illustration européenne" (21.08.1904) en "Het Gezin" (20.08.1905) willen doen geloven. Volgens het eerste werd het aantal bezoekers tijdens het seizoen 1903 op 80.000 geschat. Het Nederlandstalig tijdschrift geeft hetzelfde cijfer op voor 1904, maar dat is een slordige ontlening aan het Frans-talige. Dat getal is volstrekt overdreven want dat betekent minimum 5000 bezoekers per week of 700 per dag. Een utopische verwachting vooral als men aan de museumhonger van de gemiddelde toerist denkt. Geen 80.000 bezoekers zijn trouwens te zoeken achter het aansporend berichtje van Le Carillon (30.06.1904) : "Le musée Stracké ... attend les visiteurs qui auraient tort de ne pas s'y rendre en grand nombre... On pourra se restaurer et se désaltérer au son de la musique". (Van op de kiosk dan).

En ook niet in het bewonderend stukje van 17.07.1906 : "Tous ces jours-ci, le musée, si instructif a reçu quantité de visiteurs. Ces collections intéressantes d'insectes, de poissons, de coquillages, de métaux (minéraux), etc. excitent l'admiration de chacun. Les jardins et les serres sont dans toute leur splendeur. Il fait bon y passer un après-midi, au bord de la mer, et dans un coin riant de verdure...".

Ongetwijfeld bezat het museum, zijn fijn park en zijn serres, met grote moeite uit de duinen getoverd, veel aantrekkingskracht. Op 27.09.1910 zwaait le Carillon het aale lof toe : "... le merveilleux jardin... abrité par un haut talus. Là, le gazon est abondant encore et les fleurs les plus chatoyantes font miroiter au soleil les prismes de leur sourire. Les allées et les bosquets de ce coin enchanté sont l'objet d'un soin constant... dans les serres... les fleurs les plus rares... alternant harmonieusement avec les hautes plantes vertes et succédant à la vigne... tant de merveilles... à vingt mètres de la plage... Maar er klinkt spijt uit de slotzin : "Combien de personnes savent qu'il existe à deux pas d'Ostende, entourant un musée fort intéressant, un parc fleuri, abrité du vent?". Hoe sterk contrasteert dat met die vermeende 80.000 bezoekers uit 1903!

De energieke en edelmoedige Stracké had hier een gedeelte van zijn vermogen in gestoken. Volgens "Het Gezin" (al geciteerd) had de hele onderneming hem 1,8 miljoen gekost. Een aanzienlijk bedrag. Hij was er in elk geval in geslaagd in dat winderig stuk duin de toeristen een aangename en leerrijke ontspanning te bezorgen.

Van twee Mariakerkenaars, beiden 81 jaar oud, vernam ik nog enkele bijzonderheden over het domein van Stracké. De eerste, August Vandijcke, heeft de hovenier van Stracké gekend. Het was een Duitser, Berten genaamd die soms bij tante Debeuckelaere (hoek Dorpsstraat-Raversijdestraat) kwam logeren. Hij was er van 1897 tot 1914 en had op die tijd V Vlaams geleerd. De andere, G. Vandenabeele, zoon van de bekende onderwijzer en geboren in het schoolgebouw in de Raversijdestraat (nu Duinenstraat) wist te vertellen dat de menslievende hotelier op paaszaterdag, als de klokken van Rome teruggekeerd waren, de arme kinderen van het schamele Mariakerke trakteerde : hij liet ze in de tuin van het museum eieren rapen die er overvloedig gestrooid lagen.

Maar... de tijd, pardon, de oorlog verslindt... alles. Van dat veelbesproken Strackémuseum is niet het minste spoor meer te bekennen. In december 1914 werd het, samen met de torenspits van het Duinenkerkje - twee bakens voor de Engelse vloot - door de bezetters afgebroken. Met "deutsche Gründlichkeit". (2)

En wat gebeurde er met Strackés kostbare verzameling? Toen A.S. het bevel had gekregen zijn museum te ontruimen, mocht hij alle voorwerpen in veiligheid brengen. "Le Phare" van 2.10.1935 (met twee bijdragen gewijd aan de pas gestorven bouwer van het museum) beweert dat de rijke collectie aan de stad aangeboden werd. Maar burgemeester Aug. Liebaert, die de schenker misprees, reageerde niet. Daarop wendde A.S. zich tot de principaal van het O.L.V.-College, E.H. Jos. Desmet (de latere pastoor-deken van Oostende), die dankbaar aanvaardde.

Volgens "Le Phare" is de hele voorraad dus in het bisschoppelijk college terechtgekomen. Maar ergens heb ik vernomen dat er ook stukken aan het atheneum werden overgemaakt. Wegens de oorlogsomstandigheden kan dat, in beide gevallen, niet onmiddellijk gebeurd zijn. De verzameling moet ergens opgeslagen gestaan hebben want een ooggetuige heeft mij bevestigd dat twee verhuiswagens een "Strackélading" in het college hebben afgezet, in 1920 of 1921. Mijn zegsman, Albert Cavereel, heeft persoonlijk dozen met kevers en vlinders helpen klasseren.

Of de kleine krokodil, de reiger, de kleine hoeven, een grote tand, een paar rechte en gekromde horens, nog in het atheneum voorhanden, tot Strackés nalatenschap behoren, daarover heb ik geen volstrekte zekerheid.

Maar de collegedcollectie heb ik als leerling van de school aan de Vindictivelaan wel gekend. Toen ik in 1924 voor het eerst het natuurkundelokaal betrad, werd ik getroffen door een harige deurwachter, een forse orang-oetang die over het Stracképatrimonium waakte. Grote indruk maakte ook de vreemde zaagvis die in de gang opgehangen was, op de eerste verdieping, in het kwartier van de leraars.

De verzameling verloederde door verwaarlozing en... misbehandeling. Wat al geniepige trappen en stompen heeft onze primaat niet moeten verduren. Na enkele jaren werd hij naar de zolder verbannen vanwaar we de smerige bosmens eens, langs de smalle trap, naar beneden wurmden om hem achter het bureau van de (afwezige) surveillant van de internen te installeren. Een grap van ons, uitgelaten abituriënten.

Nu is in mijn oude school - die sinds W.O.II herhaaldelijk en onkennelijk verbouwd werd - de Strackéverzameling, op enkele specimina na (zoals een inktvis) verdwenen. De hominide, de zaagvis en hun collega's zijn opgeruimd. God weet hoe.

Het Strackélegaat bestaat niet meer. Wat met zoveel inspanning en zorg werd opgebouwd, is door de tijd vernietigd. Spoorloos. Zoals zoveel mensenwerk.

(wordt voortgezet)

G. BILLIET

- (1) In extremis - de tekst was al getijpt - signaleer ik hier dat op sommige prentkaarten in het museum het linker wachthuisje inderdaad met B.K.-tekens gemerkt is.
- (2) Volgens het "oorlogsboek van het Davidsfonds", deel II (Davidsfonds, 1920, nr. 194, p. 324) was op de grond van het museum een batterij gebouwd, nl. de Caecilia.